

ความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาค ของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง

Impression, Faith, and Donations of the Laymen at a Buddhist Temple in Central Thailand

ธนดล ภูธนะศิริ*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง ว่าเหตุใดจึงมีผู้เลื่อมใสศรัทธาเดินทางมาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นวัดที่มีรายได้จากการบริจาคทรัพย์มากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ผ่านตัวแปรหลักสามตัว ได้แก่ ความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาค ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การศึกษาจากเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ที่ได้รับจากทางวัด รวมถึงการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวกับวัดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ค ผลการวิจัยพบว่า "ความประทับใจและความศรัทธา" ทั้งจากความสะอาด ความเป็นระเบียบ การบริหารความสะอาด สังคมและบรรยากาศภายในวัด ความเคร่งครัดในการรักษาศีลของพระสงฆ์ และภาวะผู้นำของบุคคลสำคัญของวัด โดยเฉพาะเจ้าอาวาสว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ความประทับใจและความศรัทธา ก็ยังมีผลต่อการตัดสินใจบริจาคทรัพย์ และยังช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติและชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม รวมถึงการช่วยส่งเสริมความสำเร็จทั้งต่อหน้าที่การงานและการเงินของผู้ปฏิบัติธรรม

* ดร.ธนดล ภูธนะศิริ นักวิชาการอิสระ

คำสำคัญ : ความประทับใจ, ความศรัทธา, การบริจาค, ผู้ปฏิบัติธรรม, วัด

abstract

This research article aims to study a phenomenon occurred at one of the most visited and highest donation Buddhist temple in Central Thailand, to understand the motivations behind the visiting and the donations. The analysis is based on three variables: impression, faith, and donations; with qualitative methods. Data collection used interviews, observations, and documents; including comments from Facebook. The results showed that "impression and faith" driven by cleanliness, well organizing, facilities, environments, strictness of the monks, and the leadership of the abbot are the key factors for people to visit the temple. Moreover, these two motivations influence people to make donations and change their attitude towards life that supports the success in their careers and finances.

Keywords : Impression, Faith, Donations, Laymen, Temple

บทนำ

เนื้อหาของบทความนี้ เป็นความเชื่อส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อ วัดแก้ว (ชื่อสมมุติ) สถานปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในภาคกลางของไทย ว่าเหตุใดวัดแห่งนี้ จึงมีผู้สนใจเลือกมาปฏิบัติธรรมและมีรายได้จากการบริจาค ทรัพย์มากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ตรงข้ามกับองค์กรไม่แสวงหากำไรอื่น ๆ ที่บางแห่งยังพอระดับประคองต่อไปได้ เช่น วัดพระบาทน้ำพุ หรือวัดพระพุทธบาท ประทานพร (โพสท์ทูเดย์, 2558; สำนักข่าวอิศรา, 2556) และบางแห่งกำลังจะ ปิดตัว เช่น สถานสงเคราะห์บ้านครูน้อย ซึ่งได้ประกาศว่าจะปิดตัวลงภายในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 (ประชาชาติธุรกิจ, 2558; ASTV ผู้จัดการรายวัน, 2558)

ย้อนกลับไปเมื่อปี พ.ศ. 2513 วัดแก้วได้ถือกำเนิดขึ้นด้วยที่นาบริจาคจำนวน 196 ไร่และเงินบริจาคเพียง 3,200 บาท จนกระทั่งปี พ.ศ. 2528 สาธุชนนับหมื่นได้หลั่งไหลมาปฏิบัติธรรมอย่างไม่ขาดสาย ศาลาสำหรับใช้รองรับผู้ปฏิบัติธรรมคับแคบ ขณะเดียวกันบ้านจัดสรรและเสียงดนตรีจากภายนอก ก็ได้ทำลายความสงบของวัด เสียงติติงของผู้ปฏิบัติธรรมทำให้วัดต้องขยายพื้นที่เป็น 2,000 ไร่ พร้อมการก่อสร้างอาคารรองรับขนาดใหญ่ในเวลาต่อมา อีกทั้งยังเริ่มดำเนินนโยบายเชิงรุกด้วยการยกวัดไปไว้ที่บ้านผ่านสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมและเว็บไซต์ 4 ภาษาของวัด ได้แก่ ไทย อังกฤษ จีนและญี่ปุ่น การออกไปตั้งวัดสาขาที่ต่างประเทศ ทั้งที่เป็นประเทศชาวพุทธและไม่ใช่ชาวพุทธ ทั้งในเอเชีย ยุโรป อเมริกา และแอฟริกา รวมแล้วกว่า 33 ประเทศทั่วโลก ตามอุดมการณ์ของเจ้าอาวาสที่จะทำให้ประเทศไทยเป็น “ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก” กิจกรรมเผยแผ่พระศาสนาของวัดแก้ว ยังคงจัดอย่างยิ่งใหญ่และต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมบุญที่นำพระและวัดออกไปหาโยม เช่น การจัดตักบาตรพระหมื่นรูป การบวชพระแสนรูป การเดินลุดงค์พระในเมือง ฯลฯ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมและการเคลื่อนไหวของวัดแก้วก็เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์และการต่อต้านจากผู้ไม่เห็นด้วย แต่อีกด้านหนึ่ง คือ ผู้ปฏิบัติธรรมของวัดก็ไม่เคยหือถอยและหมดศรัทธาต่อวัด พวกเขา ยังคงเดินทางมาร่วมกิจกรรมบุญและร่วมบริจาคเงินให้แก่วัด พร้อมยินดีที่จะเป็นสะพานบุญเพื่อไปบอกบุญให้แก่ผู้อื่น

วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความประทับใจของผู้ปฏิบัติธรรม
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธาของผู้ปฏิบัติธรรม
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นและการสนทนากับผู้เคยมาปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการวิจัยจำนวน 3 ตัว ได้แก่ ความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาค

“ความประทับใจ” ในด้านแรก เกิดขึ้นจาก “การบริหารความสะอาด” หรือ “Facilities Management” (ตัวย่อ คือ FM) ที่ดีและเป็นระบบ สมาคมการบริหารความสะอาดระหว่างประเทศ (International Facility Management Association: IFMA) ได้กำหนดภารกิจของงานบริหารความสะอาดเมื่อปี ค.ศ. 2009 ให้แก่ประเทศสมาชิกทั้ง 62 ประเทศ ไว้ 11 ด้าน ดังนี้

1) กระบวนการและแผนการสื่อสารที่ดี 2) การเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน 3) การจัดการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้นใหม่ 4) แผนการเงินและแผนธุรกิจที่ดี ซึ่งครอบคลุมแผนยุทธศาสตร์ งบประมาณ การวิเคราะห์การเงิน และการจัดซื้อจัดจ้าง 5) ปัจจัยมนุษย์โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งผลดีต่อสุขภาพของพนักงาน 6) การวางแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการ และการพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่พนักงาน 7) การปฏิบัติการและการบำรุงรักษาให้อาคารอยู่ในสภาพที่ดี 8) การกำกับดูแลและการบริหารจัดการโครงการ 9) การสร้างคุณภาพให้เกิด “วิธีปฏิบัติหรือแนวทางที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ (Best practices)” มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ตลอดจนการตรวจสอบที่ได้มาตรฐาน 10) การบริหารจัดการทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ 11) การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารความสะอาดแก่สถานที่หรือสำนักงาน (International Facility Management Association, 2009)

“Facility” มาจากคำว่า “Facilitas” ในภาษาละติน มีความหมายว่า “ความง่าย ความสะอาด ความคล่องแคล่ว” (Guérard and Molliard, 1881, p. 203) ดังนั้น เมื่อเราพูดถึงหัวใจของงาน Facilities Management ก็น่าจะหมายถึงการบริหารจัดการใด ๆ ก็ตาม ที่ครอบคลุมหรือเกี่ยวข้องให้เกิดความสะอาดสบาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสะอาดสบาย อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจและความประทับใจแก่ผู้รับบริการและบุคคลในองค์กร อีกทั้งยังครอบคลุมถึงการจัดการความสะอาด ความปลอดภัย และการป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ด้านความประทับใจอื่น ๆ ที่เกิดจากตัวบุคคลและยังมีผลต่อการสร้าง
ความประทับใจและความศรัทธาแก่ผู้มาปฏิบัติธรรม ตาม "ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิง
เสน่ห์" หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า "Charismatic Leadership" ซึ่ง House
(1977) ได้อธิบายว่า ผู้นำเชิงเสน่ห์เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการโน้มน้าว
ชักจูงผู้คน มีความสามารถในการครอบงำหรือปกครองคนสูง อีกทั้งยังเป็นผู้มี
ความเชื่อในคุณค่าและเกียรติของตนเอง ผลงานของผู้นำแบบนี้มักโดดเด่นกว่า
ผู้อื่น เพราะได้รับความสนับสนุนและความร่วมมือจากผู้ตามเป็นพิเศษ เพราะ
ผู้ตามเชื่อว่าสิ่งที่ผู้นำเชิงเสน่ห์คิดเป็นสิ่งที่ถูกต้องและดูน่าเชื่อถือ ดังนั้น ผู้ตาม
จึงยอมรับและเชื่อฟังผู้นำอย่างเต็มใจและพร้อมจะทำตาม House (1977) ได้สรุป
รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเสน่ห์ตามพฤติกรรมของผู้ตาม ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ตามมีความนิยมชมชอบในตัวผู้นำ
- 2) ผู้ตามวางใจ เชื่อฟัง และซื่อสัตย์
ต่อผู้นำ รวมถึงการยอมรับผู้นำอย่างไม่ลังเลสงสัย
- 3) ผู้ตามยึดถือผู้นำเป็นแบบ
อย่าง
- 4) ผู้ตามพยายามเลียนแบบผู้นำ
- 5) ผู้ตามจะปฏิบัติตาม ถ้าถูกกระตุ้น
พฤติกรรมตามความเหมาะสมของงานที่ได้รับมอบหมาย
- 6) พฤติกรรมของผู้ตาม
มีส่วนกระตุ้นแรงจูงใจให้แก่ผู้นำ
- 7) เมื่อผู้นำมีเป้าหมายที่ท้าทาย ก็ยิ่งจะได้รับ
การกระตุ้นและการยอมรับจากผู้ตาม
- 8) เมื่อผู้นำแสดงความคาดหวังสูง ผู้ตาม
ก็มีความเชื่อมั่นว่าจะต้องเป็นตามนั้น และ
- 9) ผู้ตามยกย่องสรรเสริญผู้นำและ
คาดหวังในตัวผู้นำ (House, 1977, pp. 28-32)

ส่วนตัวแปรความศรัทธาและการบริจาด น่าจะเป็นผลจากแรงจูงใจและ
ความต้องการในระดับต่าง ๆ ของผู้มาปฏิบัติธรรม Maslow ได้สรุปความต้องการ
พื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 5 ลำดับขั้น หรือที่เรียกว่า "Maslow's hierarchy of
needs theory" โดยเรียงลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด เขาได้อธิบายว่าเมื่อคนเรา
ได้รับความต้องการในระดับหนึ่งแล้ว ก็จะมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป
โดยความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นตัวจูงใจอีก แต่ทฤษฎีของ
Maslow ก็ถูกโต้แย้งอยู่หลายประเด็น (Bateman and Snell, 2004, pp. 405-406)

รูปที่ 1: แรงจูงใจและความต้องการในระดับต่าง ๆ (Bateman and Snell, 2004, pp. 405-406; Robbins, 2005, p. 171)

ซึ่งต่อมา Alderfer ได้พัฒนาทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow ขึ้นใหม่ ชื่อ “Alderfer’s ERG theory” เขาได้ลดลำดับชั้นออกให้เหลือเพียง 3 ประเภท คือ 1) การดำรงอยู่ (Existence Needs: E) ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่ ซึ่งตรงกับความต้องการในขั้นที่ 1 เรื่องปัจจัยพื้นฐาน และขั้นที่ 2 เรื่องความปลอดภัยของ Maslow 2) ความสัมพันธ์ (Relatedness Needs: R) เช่น ความรัก การยอมรับ นับถือ ซึ่งตรงกับขั้นที่ 3 เรื่องสังคม และขั้นที่ 4 เรื่องการยกย่อง และ 3) ความก้าวหน้า (Growth Needs: G) ได้แก่ การประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งตรงกับขั้นที่ 5 (Robbins, 2005: 175) ความแตกต่างสำคัญระหว่างทฤษฎีลำดับชั้นของ Maslow และทฤษฎี ERG คือ บางครั้งบุคคลอาจมีความต้องการในระดับที่สูงก่อนความต้องการในระดับต่ำ หรืออาจมีความต้องการระดับหนึ่งและสองในเวลาเดียวกันก็เป็นได้ ไม่เสมอไปที่ต้องให้ความต้องการระดับแรกได้รับการตอบสนองก่อน แล้วจึงจะเกิดความต้องการในระดับถัดไป (Bateman and Snell, 2004, p. 406; Robbins, 2005, p. 176)

นิยามศัพท์

ประทับใจ (Impression) หมายถึง ความซาบซึ้ง ชื่นชม ชื่นชอบ ต้องใจ ต่อบุคคล เรื่องราว สิ่งของ หรือสถานที่

ศรัทธา (Faith) หมายถึง ความเชื่อถือ น่าเลื่อมใส น่าเคารพยกย่อง

บริจาค (Donation) หมายถึง การให้ การมอบ การสละทรัพย์สินหรือสิ่งของ ที่เป็นของตนให้แก่ผู้อื่น

ผู้ปฏิบัติธรรม (Laymen) หมายถึง ผู้ยินดีและมุ่งมั่นต่อการทำความดี ได้แก่ การทำงาน การรักษาศีล และการภาวนา ทั้งการสวดมนต์และการทำสมาธิ

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้เคยมาปฏิบัติธรรมที่วัดแก้ว และเคยบริจาคหรือถวายเงินให้แก่วัด โดยเฉพาะผู้ที่มาวัดเป็นประจำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของวัด ดังนี้

1) **เจ้าหน้าที่ของวัด** จำนวน 3 ราย เพื่อศึกษาวัฒนธรรมความเป็นไป รวมถึงระเบียบการปฏิบัติตน การเข้าถึงข้อมูลของผู้มาปฏิบัติธรรมด้วยวิธีการ "Snow ball sampling technique" คือ การสร้างความสนิทสนมกับคนใดคนหนึ่ง ในสนาม แล้วให้คนนั้นแนะนำให้รู้จักคนอื่น ๆ ต่อไป" (สุภางศ์ จันทวานิช, 2551, หน้า 35) รวมถึงการศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่หรืออุบาสก-อุบาสิกาที่มีต่อเจ้าอาวาส ซึ่งอาจจะโยงไปถึงปัจจัยเรื่องความประทับใจและความศรัทธาที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์การบริจาคเงินให้แก่วัด

2) **ผู้เคยมาปฏิบัติธรรม** จำนวน 11 ราย ได้แก่ 2 รายจากการสัมภาษณ์ และ 6 ราย จากเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ของวัด เช่น นิตยสาร วิถีดีบรรยาย และเว็บไซต์ dmc รวมถึงกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อวัดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ค จำนวน 3 ราย

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยการลงสนามเพื่อสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เป็นแบบไม่เป็นทางการ คือ เป็นการสนทนาพูดคุยทั่วไป แล้วพยายามคุมประเด็นให้อยู่ในเรื่องที่ตนต้องการทราบ ซึ่งมีการบันทึกด้วยเครื่องเล่น MP3 ตลอดการสนทนา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลจาก

เอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของวัด รวมถึงการเก็บข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับวัดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟสบุ๊กของเพจ “พุทธสามัคคี” จำนวน 10 สเตตัส ซึ่งมีผู้กด like รวมแล้วมากกว่า 2,000,000 ครั้ง และมีการแสดงความคิดเห็นที่เห็นด้วยของแต่ละสเตตัสมากกว่า 50,000 ราย ผู้วิจัยเห็นว่าความคิดเห็นจำนวนมากเหล่านี้รายมีเนื้อหาสอดคล้องและซ้ำกัน จึงได้คัดเลือกเฉพาะความคิดเห็นที่น่าสนใจและเป็นตัวแทนของประชากร จำนวน เพียง 3 ความคิดเห็น

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วย “วิธีแบบสามเส้า (Methodological triangulation) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่ต่างกัน และได้ผลเดียวกัน” (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2551, หน้า 129-130) ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของวัด และผู้เคยมาปฏิบัติธรรม รวมถึงข้อมูลที่ได้จากเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของวัด และข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับวัดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ก ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการจำแนกข้อมูลที่ระดับจุลภาค โดยการจัดกลุ่มคำเป็นชุด แล้ววิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละคำหลัก ทั้งสามคำ ได้แก่ ความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาค

ผลการวิจัย/ ข้อค้นพบ

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัด วัดแก้ว (ชื่อสมมุติ) ตั้งอยู่ในจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง ภายในมีสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่หลายแห่ง มีอาคารสำคัญที่เป็นที่ประกอบพิธีทุกวันเสาร์และอาทิตย์ มีลักษณะเป็น Halle ขนาดใหญ่ คล้ายกับอาคารเอนกประสงค์ตามโรงเรียน แต่ใหญ่กว่าหลายเท่า ภายในสามารถบรรจุคนได้กว่า 300,000 คน

ด้านหลังของอาคารมีเจดีย์ขนาดใหญ่ ซึ่งยอดเจดีย์ทั้งภายในและภายนอกบรรจุพระประจำตัวจำนวน 1,000,000 องค์ และรอบเจดีย์ยังเป็นທີ່ประกอบศาสนพิธีกลางแจ้งที่สามารถบรรจุคนได้หลายแสนคน ส่วนด้านหน้าสุดที่บริเวณทางเข้าหลัก เป็นวิหารพระที่ประดิษฐานรูปหล่อทองคำของหลวงปู่ที่ชาววัดแห่งนี้ให้การเคารพเลื่อมใส เป็นเหมือนปรมาจารย์ทางด้านวิชาสมาธิตามแนวทางของวัด

แห่งนี้วิหารนี้จะเปิดให้เข้าชมเฉพาะวัดเสาร์เวลา 12.30 - 17.00 น. และวันอาทิตย์ 11.00 - 12.30 น. หรือในงานบุญใหญ่ของวัด การแต่งกายเพื่อเข้าชมวิหาร มีข้อปฏิบัติเพื่อแสดงความเคารพต่อสถานที่ว่าควรแต่งด้วยชุดสีขาว สุภาพ ไม่มีลวดลาย การมาวัดควรจะมาในวัดเสาร์และอาทิตย์ โดยเฉพาะวันอาทิตย์แรกของเดือน เพราะทางวัดจะมีงานบูชาข้าวพระ ซึ่งถือเป็นงานบุญใหญ่ แต่ถ้ามาในวันธรรมดาทางวัดจะเจียบมาก ไม่มีกิจกรรมสำคัญใด ๆ

2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความประทับใจ พบว่าเหตุที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งนี้ รู้สึกประทับใจ อย่างแรก คือ ความรู้สึกสบายใจมาวัดแล้วมีความสุข ได้พบเจอสิ่งคมที่แตกต่างจากโลกภายนอก คนในวัดพูดจาไพเราะ เรียบร้อย สุภาพอ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใส อธิษาศัยดี ทุกคนเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ยินดีเมื่อทราบข่าวการทำบุญ เพราะทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน คือการทำบุญเพื่อสะสมบุญให้มาก ๆ นอกจากนี้บรรยากาศในวัดยังมีลักษณะสีขาว คือปลอดจากอบายมุข และสิ่งเสพติด ดังที่ป่าเมตตา (นามสมมุติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “วัดนี้น่าเชื่อมใสดี บุญที่ก็ไม่มี เหล้าก็ไม่มี หวย อบายมุขก็ไม่มี ถ้ามีก็มีแต่ข้างนอก ที่วัดนี้เขาปฏิบัติเคร่งครัดมาก ๆ เคร่งบุญอย่างเดียว” (ป่าเมตตา, 2552)

ด้านบรรยากาศทางกายภาพ พบว่าเน้นความเรียบง่าย แต่ทันสมัยและยิ่งใหญ่ ลักษณะอาคารและสิ่งก่อสร้างจึงมีขนาดใหญ่ เพื่อรองรับผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็มีจุดเด่นเรื่องความสะดวก ความเรียบร้อย ความคงทน และความสะอาดสบาย เช่น ทางเดิน ทางเชื่อมอาคาร บันไดเลื่อน ห้องน้ำ สัญญาณและป้ายบอกทาง ตลอดจนอาคารและภูมิทัศน์โดยรอบ มันเป็นผลจากการบริหารความสะดวก (Facilities Management) ซึ่งทางวัดได้จัดเตรียมให้แก่ผู้มาปฏิบัติธรรมและผู้มาเยี่ยมชมวัด “ไปวัด (ชื่อวัด) ครั้งแรกปี 2544...ประทับใจตรงความสะดวก สงบ มีวินัย ที่สำคัญที่ทำให้มาแล้วอยากมาอีก คือคนร่วมงานหลักหมื่น หลักแสน แต่ไม่มีขยะเรี่ยราด ทิ้งมากคะ ขอชื่นชมระบบที่ดีเยี่ยม สาธุ!” (แสงเดือน, 2558) อย่างไรก็ตาม บรรยากาศทางกายภาพนี้ยังได้เป็นมาตรฐานให้แก่วัดสาขาแห่งอื่น ๆ เช่นกรณีของอุบาสิกาสิริรัตน์ เธอเคยไปปฏิบัติธรรมและเคยเป็นโยมอุปถัมภ์วัดแก้วที่สาขาญี่ปุ่น เธอได้กล่าวถึงความประทับใจต่อเรื่องความสะดวกและความเป็นระเบียบของวัดไว้ว่า “อย่างพอลุกขึ้น

จากที่นั่งบูบ! เขาก็จะเอาที่รองนั่งมาวางเรียงกัน แล้วต้องเรียงให้เป็นระเบียบ ด้วยนะคะ ไม่ใช่วางสะเปะสะปะ ต้องเรียงให้เป็นระเบียบ ใครเห็นก็จะดูดีไปหมด หรืออย่างห้องน้ำห้องท่าก็สะอาดสะอาด คุณเหมือนอยู่บ้าน คือจะไม่สกปรก” (สิริรัตน์, สัมภาษณ์, 2552) นอกจากการบริหารความสะอาดที่กล่าวมาข้างต้น ทางวัดยังมีบริการด้านความสะอาดอื่นๆ ได้แก่ ภัตตาคารที่กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด บริการอาหารและที่พักฟรี ตลอดจนเอกสารและซีดีเผยแพร่คำสอนของวัด

อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยด้านความเคร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติตัวของพระสงฆ์ ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้ไปสัมผัสด้วยตนเองเกิดความประทับใจและความเลื่อมใสศรัทธา อยากที่จะมาปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งนี้อีก เพจพุทธสามัคคี (2558) ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของพระสงฆ์ที่วัดแก้ว ดังนี้ (พุทธสามัคคี, 2558)

2.1) การคัดคนบวช ผู้บวชต้องมีความตั้งใจจริง มีความประพฤติดี ไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ผู้ที่บวชระยะยาวต้องบวชด้วยอุดมการณ์ มีความรู้และประสบการณ์ทางโลกสูง เช่น แพทย์ วิศวกร และผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ ทำให้เข้าใจโลก สื่อสารกับคนยุคปัจจุบันได้ สามารถช่วยงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ของวัดได้อย่างดี

2.2) ผ่านการฝึกอบรมอย่างจริงจังต่อเนื่อง เช่น การนั่งหมั่นจีวรให้เรียบร้อย กิริยามารยาทในการเดิน การนั่ง การลุก การกราบ การขบขัน การสงวนน้ำ การชกตากและพับเก็บจีวร การอยู่ร่วมกัน ฯลฯ ผู้ที่มาบวชเพราะหวังสบาย จะไม่มาบวชที่วัด (ชื่อวัด) เพราะต้องฝึกอบรมอย่างหนัก...

2.3) ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาพระธรรมวินัย เกือบทุกรูปจบนักธรรมเอก สนับสนุนการศึกษาภาษาบาลี จนสอบได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศอยู่เสมอ มีเบรียนธรรมเก่าประโยคกว่าหกสิบลูป ซึ่งมากที่สุดในประเทศ ได้รับการสนับสนุนการเรียนพระอภิธรรมและการเรียนการสอนบาลีศึกษาต่อเนื่องมากกว่าสามสิบปี

2.4) ได้รับการสนับสนุนให้ปฏิบัติธรรมทำสมาธิ นอกจากการปฏิบัติธรรมประจำวันแล้ว ในแต่ละปีก็จะมีช่วงเวลาให้ไปนั่งสมาธิต่อเนื่องคราวละสิบห้าวัน ปีละสองครั้ง ผู้ที่ถนัดก็สามารถเลือกเข้าสายงานปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิต่อเนื่องทั้งวันตลอดปี มีจำนวนราวสองร้อยรูป

2.5) พระภิกษุทุกรูปจะมีหน้าที่รับผิดชอบงานพระศาสนาตามความถนัดของตน ไม่มีใครที่อาศัยวัดอยู่สบาย ๆ โดยไร้หน้าที่การงาน ทางวัดมีหลักคิดว่า “เราบวชมาอาศัยพระพุทธศาสนาแล้ว จะต้องให้พระศาสนาได้พึ่งด้วย”...

2.6) อยู่รวมเป็นหมู่คณะ พักในกุฏิหลังละประมาณสิบรูป มีการโยกย้ายกุฏิทุกปีเพื่อไม่ให้ติดที่และทำให้ไม่สะสม มีเฉพาะของใช้จำเป็นที่ไม่เป็นภาระในการโยกย้าย... แต่ละรูปมีเตียงไม้หนึ่งเตียงและตู้หนึ่งตู้เท่านั้น ไม่มีแอร์ ไม่มีตู้เย็น ไม่มีทีวี ไม่มีเครื่องเสียง สิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ห้องน้ำใช้ห้องน้ำรวม

2.7) อยู่ร่วมกันแบบสามัคคีธรรมเหมือนเป็นพี่น้องกัน เมื่อเจ็บป่วยใช้ไม่สบายก็ช่วยดูแลซึ่งกันและกัน...

2.8) ปกครองกันโดยธรรม...หากมีผู้ประพฤติไม่เหมาะสม ทางวัดจะมีคณะวินัยธรตรวจสอบข้อเท็จจริงและลงโทษตามควรแก่กรณี โดยศึกษาแนวทางจากพระวินัยปิฎกที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้

ด้านกิจกรรมบุญ พบว่าผู้ปฏิบัติธรรมชื่นชอบและนิยมมาร่วมทำบุญที่วัดแห่งนี้เป็นพิเศษ เพราะมีกิจกรรมบุญที่มากมายและหลากหลายตลอดทั้งปี ซึ่งต่างจากวัดทั่วไป ผู้เคยมาปฏิบัติธรรมรายหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันเธอได้เป็นอาสาสมัครช่วยงานให้แก่วัด (วัดแก้ว) เธอได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พอไปถึงก็ไม่มีอะไร ก็ถวายสังฆทาน ถวายเทียน ถวายอะไรอย่างนี้ มันไม่มีอะไร แล้วก็กลับแค่นั้นเอง แต่ที่นี่ (วัดแก้ว) มีสวดมนต์ มีถวายภัตตาหาร มีปล่อยโค ปล่อยปลา นั่งสมาธิ นูชาเจดีย์อะไรอย่างนี้” (เจ้าหน้าที่หน่วยประชาสัมพันธ์, 2552) ปัจจุบัน กิจกรรมบุญต่าง ๆ ของวัดแก้ว ยังได้มุ่งขยายออกไปนอกวัด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่

- 1) การจัดตั้งกาดบวชพระในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ ครั้งละพันถึงหมื่นรูป
- 2) การจัดบวชพระครั้งละแสนรูปที่วัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ปีละสองรุ่น ได้แก่ ช่วงภาคฤดูร้อนหนึ่งรุ่นและช่วงเข้าพรรษาอีกหนึ่งรุ่น
- 3) การสนับสนุนการเผยแผ่ธรรมะในหมู่เยาวชน เช่น โครงการ (ชื่อโครงการ) ปีละล้านคน และ
- 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีวัดสาขาแปดสิบห้าแห่งในสามสิบสามประเทศ มีโครงการบวชพระนานาชาติเป็นประจำทุกปี โดยแยกกลุ่มอบรมด้วยภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น (พุทธสามัคคี, 2558)

และปัจจัยสุดท้าย ที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรม คือการมาวัดแล้วทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น อย่างกรณีของแพรวขวัญ (นามสมมุติ) “ดิฉันเคยอบรมธรรมะ...ที่ (ชื่อวัด) จากเด็กผู้หญิงที่ใช้ชีวิตไปวัน ๆ ซือบปึง แต่งตัว พอบรมแล้ว กลายเป็นคนที่รักการใช้ชีวิตเรียบง่าย มีเป้าหมายชัดเจนในชีวิต รักการปฏิบัติ [ธรรม] และได้เพื่อนดี ๆ ซึ่งปัจจุบันนี้ ก็ยังรักใคร่กันอยู่ ทุกวันนี้หาความสุขง่ายมาก แค่ได้ทำทานรักษาศีล เจริญภาวนา ก็มีความสุขแล้วค่ะ” (แพรวขวัญ, 2558) ขณะที่กรณีของพร “ก่อนไปบวชวัดนี้ ผมเคยขายยาบ้า เล่นการพนัน ทำชั่วเป็นนิสัย ปัจจุบัน ชั้ววินเลี้ยวครอบครัวโดยสุจริต ขอคุณที่ให้ชีวิตใหม่ สาธุครับ” (พร, 2558)” และเช่นเดียวกับคุณบุญแสน (นามสมมุติ) มหาเศรษฐีด้านอสังหาริมทรัพย์ผู้มีชื่อเสียงระดับเอเชีย เขามีประสบการณ์ตรงจากการที่ได้มาทำบุญที่วัดแล้วทำให้ชีวิตของบุตรสาวของเขาเปลี่ยนแปลงความประทับใจนี้ เป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้เขากลับมาเป็นผู้อุปถัมภ์วัดรายใหญ่ในเวลาต่อมา

ผมยังจำได้เลยว่า เขา (ตำรวจ) เรียกผมไปสอบนะครับ...ท่าน (ตำรวจ) ก็ถามผมว่าทราบมาว่าผมมาบริจาคเงินที่วัดนี้เยอะ ก็ถามว่าทำไมผมถึงเอาเงินมาช่วยวัดเยอะ ๆ เยอะ ๆ ...เพื่อจะดูว่าเส้นทางของเงินจะไปมาอย่างไร ผมก็รู้แล้วว่าเขาต้องสอบผมแน่ ๆ ผมก็เตรียมรูปลูกกับโบเสริจที่ลูกเสียค่าปรับ คือรู้อยู่แล้วว่าเขาต้องถามเรื่องนี้แน่ ๆ ผมก็เอาโบเสริจให้เขาดูว่าลูกเคยไปตีอยู่ใน Night Club ก็โดนตำรวจปรับ ผมก็เก็บโบเสริจนั้นไว้ กะจะให้เขาในวันแต่งงาน ลูกสาวไปตบตีนะครับ แต่อีกรูปหนึ่ง เป็นรูปลูกสาวใส่ชุดนางฟ้า เรากำลังนั่งหลับตาอยู่บนโบสถ์ ผมก็ให้เขาดู แล้วบอกว่า ถ้าคุณมีลูกอย่างนี้ ที่ไปเที่ยว Night Club แล้วอีกรูปหนึ่งที่เปลี่ยนลูกคุณให้เป็นรูปอย่างนี้ ถ้าคุณมีเงินเหลือเป็นหมื่นล้านอย่างผม คุณยอมเสียเงินเท่าไร เพื่อจะเอาชีวิตลูกกลับมา เขาก็เงียบไป หลังจากนั้นนะครับ เขาไม่เรียกไปสอบอีกเลย (บุญแสน, ปาฐกถา, ม.ป.ป.)

3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธาบางปัจจัยก็เกิดจากการประพุดติและการปฏิบัติตัวของพระสงฆ์ที่มีศีลเคร่งครัดน่าเลื่อมใส ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อความประทับใจ ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงจะกล่าวเพียงปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธาอื่น ๆ ซึ่งแบ่งออก 2 ปัจจัย ได้แก่

3.1) ความศรัทธาที่เกิดจากพระพุทธรูป อาคาร และสถานที่ พบว่าผู้ปฏิบัติธรรมมีความเชื่อว่าวัดแห่งนี้เป็นศูนย์กลางแห่งความดีงาม เป็นสถานที่ชุมนุมของการประกอบคุณงามความดีจากผู้คนทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจดีย์ขนาดใหญ่ที่ภายในสามารถบรรจุผู้ปฏิบัติธรรมได้มากกว่าหนึ่งล้านคน นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมหลายคนยังมีความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปและองค์พระผู้ค้นพบวิชาสมาธิ เช่น ป้าเมตตา (นามสมมุติ) ผู้เคยมานั่งอธิษฐานจิตขอพรจนได้บ้านตามที่ตนปรารถนา “อยากได้บ้าน ๆ ลูกอยากได้บ้าน ลูกไม่อยากจะไปอยู่ที่อื่น ป้าก็มาขอพร ขอจนได้บ้าน” (ป้าเมตตา, 2552) เช่นเดียวกับคุณพีระ (นามสมมุติ) เจ้าของโรงพิมพ์ที่มีผลงานประกวดสิ่งพิมพ์ระดับประเทศ

อาโกวผม...แนะนำให้ผมอธิษฐานขอหลวงปู่ ซึ่งไม่เชื่อก็ต้องเชื่อครับ หลังอธิษฐานได้ไม่นาน ก็มีคนโทรมาติดต่อขอซื้อบ้านหลังที่ผมประกาศขายอยู่นานถึงสามปี แล้วยังขายไม่ได้ ทำให้งานนี้ผมได้เงินมาสร้างองค์พระไปแปดสิบสามองค์ และหลังจากสร้างองค์พระเสร็จ ก็มีปาฏิหาริย์เกิดแบบจะ ๆ คือ ธุรกิจโรงพิมพ์กลับมีกำไรเข้ามาในระดับล้านอย่างคาดไม่ถึง ทำให้ผมสามารถปลดหนี้สินทั้งหมดที่ติดหนี้มานานเกือบสามสิบปีได้เป็นอัศจรรย์ แถมสร้างองค์พระเพิ่มเป็นหนึ่งร้อยสิบเอ็ดองค์ทันที และหลังจากนั้นกิจการก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ (พีระ, 2557)

อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่สร้างความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด คือเหตุการณ์ที่ชาวบ้านได้บุกเข้ามาทำลายพระประธาน และต่อมาไม่นานผู้ที่ทำลายก็ได้เสียชีวิตลง “ตอนนั้นกำลังมีการก่อสร้างเจดีย์ที่เจดีย์ก็มีองค์พระประธาน องค์ขาว ๆ แล้วก็มีชาวบ้านเข้ามาทำลาย เข้ามาทุบแขนออก เขาเล่ากันว่าคนทุบไม่นานนะ ตายเลย! ตายทันทีเลยนะ กรรมตามสนองเร็วมาก” (น้ำทิพย์, 2552) นอกจากนี้ ยังพบว่าความเชื่อต่อความศักดิ์สิทธิ์ยังรวมถึงพระพุทธรูปบูชาและภาพพระสงฆ์ที่ทางวัดแจกตามงานสำคัญต่าง ๆ เช่นกรณีของเสี่ยพิชิต (นามสมมุติ) เขาได้ให้สัมภาษณ์ผ่านรายการผู้ต่อไปถึงเหตุการณ์ไฟไหม้ที่บ้านพักและสำนักงานของเขาว่า

“...คืออุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้เสียหาย ผมก็เสียชีวิต แต่ผมเชื่อว่ามาสิบกว่าปี ผมมีทั้งหนังสือและพระที่ผมสะสม ยิ่งของทางวัดเราเป็นเรซินก็คงจะไม่เหลือ ผมก็เสียชีวิต แต่ก็ไม่อยากจะไปนึกถึงตรงนั้นแล้ว พอลูกน้องวิ่งลง

มาบอกอย่างตกใจว่า เสียครับ ๆ พระอยู่ดีหมดเลยครับ ผมเลยขึ้นไปดู ปรากฏว่า พระทุกรุ่นโดนแค่เขม่าดำจับ แต่รูปทรงของทุกอย่างยังคงตั้งตรงอยู่ดีหมดทุกองค์เลย เป็นเรื่องน่าแปลกใจ ถ้าได้เห็นภาพตู้เซฟแล้วจะงง มันทำมาจากโลหะ แต่สีข้างนอกไม่เหลือเลย...วิทย์ที่เป็นอู๋มเนียมพลาสติกข้าง ๆ ที่เป็นวงกลม แล้วก็มีพลาสติก อะคริลิกหนา ๆ ที่คุณแม่ชอบสะสม หรือแม้แต่ชั้นเครื่องเสียงยังมีอาการบิดเบี้ยว แต่องค์พระไม่เป็นอะไรเลย ดูจากผนัง ถ้าไฟไม่แรงจะไม่ดำขนาดนี้...ดับเพลิงเขาก็แปลกใจยังถามว่าพระจากวัดไหน...หรืออย่างห้องเด็กช่วยงานผม ห้องเขาหลังคาใหม่ กำแพงปูนก็ใหม่ แต่รูปพระเดชพระคุณหลวงปู่ที่เป็นกระดาษ...ไม่ไหม้เลยครับ!" (พิชิต, 2552)

3.2) ศรัทธาที่เกิดจากบุคคลสำคัญ พบว่าผู้ปฏิบัติธรรมจะเคารพ และศรัทธาบุคคลต่อไปนี้ 1) ผู้ค้นพบวิชาสมาธิ 2) แม่ชีผู้เป็นอาจารย์สอนวิชาสมาธิให้แก่เจ้าอาวาส และ 3) เจ้าอาวาส ผู้เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อและความศรัทธามากที่สุดของวัด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เจ้าอาวาสได้รับความศรัทธาจากผู้ปฏิบัติธรรม ดังนี้

ก) มีเมตตาชอบช่วยเหลือผู้อื่น อย่างเช่นในยามที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ มีคนว่างงานเป็นจำนวนมาก เจ้าอาวาสก็รับคนเหล่านั้นเข้ามาทำงานที่วัด "ก็ประมาณสองพันกว่าคนนะที่เข้ามาสมัครในปีนั้น ก็ปีที่เขาคัดคนงานออกเยอะ ๆ ก็มาสมัครที่นี้หมด หลวงพ่อ [เจ้าอาวาส] รับหมดเลย หลวงพ่อบอกว่าให้เขาได้กินและได้ทำบุญไปด้วย" (ป่าเมตตา, 2552) หรือเมื่อครั้งที่ทางวัดต้องการจะขยายที่ดิน เมื่อวัดซื้อที่ดินโดยรอบไปแล้ว ก็อาจทำให้ชาวบ้านโดยรอบไม่มีที่อยู่อาศัย เจ้าอาวาสก็ได้ไปสร้างที่อยู่และโรงเรียนให้ชาวบ้านเพื่อเป็นการทดแทน "เรามีความจำเป็นต้องขยายที่ดิน เราซื้อที่ดินถูกต้อง เราให้เงินเขา support เขา ขนาดโรงเรียนจะโดนยุบแหล่ง ไม่ยุบแหล่ง หลวงพ่อยังหาที่ให้ใหม่เลยนะ ไปซื้อที่ให้ใหม่ ไม่ไกลจากกัน ถัดไปนิดเดียว แล้วก็สร้างโรงเรียนให้ใหม่ด้วยนะ" (น้ำทิพย์, 2552)

ข) ขยัน ภารกิจมาก และเป็นนักบริหาร ดังที่คุณน้ำทิพย์ (นามสมมุติ) เจ้าหน้าทีของวัดได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า "แค่ไปกราบนะ คิวพีนี้หลังสุด มีพระอาจารย์มา ผอ.มา จากแต่ละสำนักต่าง ๆ มากล่าวรายงานว่าเป็นอย่างนั้น

อย่างนี้ หลวงพ่อท่านก็นั่งฉันไปฟังงานไป แม้เวลาฉันท่านก็ยังรับงานเลย แล้ว หลวงพ่อท่านก็จะแนะนำว่าควรเป็นอย่างไร อันนี้ไปถึงไหนแล้ว เห็นท่านนั่ง ๆ อย่างนี้ละ ท่านรับงานทุกอย่างในวัดหมดเลย ทุกอย่างอยู่ในความรับผิดชอบของท่านหมด ท่านสร้างวัด ระดมทุน ปฏิบัติธรรมทั้งหลายทั้งละเอียด ท่านคุมหมดเลย ทุกอย่างมาจากท่านหมด แค่ว่าบู๊! ก็ไปทำ มอบโครงการโน้นโครงการนี้ไป” (น้ำทิพย์, 2552)

ค) การกิจเพื่อสังคมและพุทธศาสนา ในช่วงเริ่มแรก นอกจากคุณบุญแสนจะไม่ศรัทธาวัดแล้ว เขายังกลัวว่าวัดจะมาปลอกลอกทรัพย์สินของเขาอีกด้วย แต่เขาก็ได้เปลี่ยนแปลงความคิด เมื่อได้มาเห็นภารกิจของเจ้าอาวาสที่มีแต่จะทำเพื่อผู้อื่น โดยเฉพาะการมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี และการมุ่งที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา แล้วความรู้สึกของผม ก็ค่อย ๆ เปลี่ยนไป พวกเราเห็นงานที่หลวงพ่อทำใหม่ครับ เมื่อผมมาวัดใหม่ ๆ จำได้ว่า 5 ธันวาคม แล้วพอมกราคม ท่านก็ให้มาเป็นประธานตักบาตร ก็มาเป็นประธานตักบาตร ท่านให้มาเป็นประธานจุดโคมมาฆะประทีป ผมก็มาให้ท่าน ตลอดเวลาที่มานั้นะครับ หนึ่งปีไม่เคยบริจาคเลยแม้แต่บาทเดียว (คนฟังหัวเราะ) มีอันนี้กุมกระเป๋าย่อยนะครับ เพราะรู้ว่าใจว่า จะต้องเอาตั้งคันแรนะ ๆ แต่ที่น้ำหนักใจ คือพอไปถึงปี 37-38 ใจก็เริ่มนึกถึงงานที่หลวงพ่อทำว่าท่านเอาคนเข้าวัด ท่านไม่ได้ทำอะไรเลย นอกจากสอนคนให้เป็นคนดี (บุญแสน, ม.ป.ป.)

ง) การเป็นผู้หยิ่งรู้ดีดีและอนาคต สามารถบอกเหตุการณ์และแก้ไขปัญหาคือได้ด้วยญาณ กล่าวคือ เป็นความสามารถในการหยั่งรู้และยังเห็นความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ที่เหนือบุคคลทั่วไปจะสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ เช่น เมื่อครั้งที่เกิดเหตุการณ์วางระเบิดที่วัดกรุงเทพมหานคร รวมถึงที่วัดแก้ว เจ้าอาวาสก็สามารถชี้ตำแหน่งของระเบิดได้อย่างถูกต้อง

“นี่หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์นะ พุดแล้วชนลุกฟูเลย! ก็ปีที่เขาวางระเบิด ในกรุงเทพฯ หลวงพ่อก็บอกว่า ‘อาทิตยนี้ ลูก ๆ อย่าเพิ่งไปไหนกันนะ’ อย่างคนที่มาวัด ถ้าออกจากวัดบางคนก็เข้าห้างกัน หลวงพ่อก็บอก ‘ให้ระวังตัวด้วย’ นี่ก็มีคนมาวางระเบิดที่วัดด้วยนะ แต่ระเบิดมันไม่ทำงาน ภูได้หมดเลย หลวงพ่อบอก [ตำแหน่ง] ตรงเบ๊ะเลยนะ” (ป่าเมตตา, 2552)

“เช่นเดียวกับการล่องรู้มลกรรมในอดีตของผู้อื่น ซึ่งบางเรื่องก็เป็นความลับและมีเพียงไม่กี่คนในครอบครัวที่รู้ความลับนี้ เธอรู้ไหม พี่ตั้งหลวงพ่อกันหลายคน หลวงพ่อเห็นหมดเลย (ทำเสียงทิ้งและสีหน้าอึ้งจรรยา) ก็มีคนส่งคำถามไปถามหลวงพ่อกว่าทำไมพี่สาวเขาถึงถูกฆ่าตาย แล้วก็ตายด้วยสาเหตุอะไร คือตำรวจยังจับคนร้ายไม่ได้ หลวงพ่อก็ตอบว่า พี่สาวเขามีกรรมที่เคยไปทำแท้ง คนส่งคำถามเขาบอกว่า โหย! เขาไม่ได้เขียนเลยนะ เขาบอกว่ามีเขากับแม่เขาที่รู้ว่าพี่สาวไปทำแท้ง โดยที่ไม่บอกใคร ญาติก็ไม่รู้ แต่สุดท้ายก็จับได้ว่าเป็นเด็กที่พี่สาวเขาอุปถัมภ์มาเลี้ยง เรื่องของเรื่องเด็กมาขอเงิน แต่พี่สาวไม่ให้ เด็กไม่พอใจเลยฆ่าพี่สาวเขาตาย” (นันทิพย์, 2552)

4) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาค พบว่าเหตุที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมตัดสินใจบริจาค เกิดจากปัจจัยด้านความประทับใจและความศรัทธา กล่าวคือ ผู้บริจาคบางรายอาศัยเพียงความรู้สึกประทับใจ ก็ตัดสินใจบริจาค ขณะที่บางรายต้องอาศัยความศรัทธาร่วมด้วย จึงตัดสินใจบริจาค อย่างไรก็ตาม เมื่อเราพิจารณาที่ตัวผู้บริจาครายใหญ่หลายราย ซึ่งส่วนใหญ่จะเคารพและศรัทธาในตัวเจ้าอาวาสเป็นอย่างสูง เมื่อพวกเขาเห็นว่างานที่เจ้าอาวาสทำเป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พวกเขาก็ยินดีที่จะช่วยบริจาคเงินอย่างสุดกำลัง จุดน่าสนใจอีกประการหนึ่งพบว่า ผู้บริจาคส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องอานิสงส์ว่าถ้าพวกเขาได้ทำบุญกับเนืองนาบุญหรือพระภิกษุสงฆ์ที่มีศีลบริสุทธิ์ อีกทั้งยังเป็นผู้มีญาณวิเศษ เป็นผู้ที่พวกเขาเลื่อมใสศรัทธา โดยเฉพาะการได้บริจาคทรัพย์เพื่อทำบุญกับพระสงฆ์ที่วัดแก้ว ก็ยิ่งจะทำให้พวกเขามั่นใจในบุญที่ทำและเป็นแรงจูงใจให้พวกเขาอยากที่จะบริจาคทรัพย์มากยิ่งขึ้น เพราะพวกเขาเชื่อว่าบุญที่พวกเขาจะได้รับจะมีค่าอย่างเพิ่มทวีคูณเหมือนการลงทุนหนึ่งเท่า แต่ได้รับผลตอบแทนแสนเท่าอย่างที่เรียกกันในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแก้วว่า “บุญหลายฟ้าครอบ”

“สำหรับพี่ (ชื่อผู้พูด) คิดว่าไหน ๆ จะสร้างบุญแล้ว ก็ขอสร้างบุญใหญ่ ๆ เพราะหากอุปมาบุญใหญ่กับบุญเล็ก บุญเล็กก็อุปมาเหมือนกับน้ำในถ้วยแก้วหนึ่งใบ แต่บุญใหญ่นี้จะคะ อุปมาเหมือนฝนที่ตกลงมาในจักรวาลที่กว้างใหญ่ไพศาล...ก็ถือว่าตัวเองโชคดีมาก ที่ไม่ต้องไปเสาะแสวงหาบุญใหญ่ที่ไหน เพราะ ว่าหลวงพ่อบุญเมตตา คัดสรรบุญใหญ่ ๆ ให้เราทำอยู่เสมอ ๆ ...บุญจากการสร้างพระ

หลวงพ่อบอกว่าให้เรามองขึ้นไปบนฟ้า กำลังบุญนี้เท่ากับสุดฟ้าครอบหลาย ๆ ครั้ง แต่บุญฟ้าครอบครั้งเดียว ปริมาณบุญมันก็นับไม่ไหวแล้ว แล้วนี่ยังหลาย ๆ ฟ้าครอบ ก็ยังไม่ต้องพูดถึงกันเลยว่าบุญมันจะเยอะขนาดไหน” (พิมเดือน, 2552)

อย่างไรก็ตาม พบว่ายังมีปัจจัยกระตุ้นอื่น ๆ ได้แก่ การรอดชีวิตจากอุบัติเหตุ และโดยเฉพาะการประสบความสำเร็จทางธุรกิจอย่างก้าวกระโดด และการเปลี่ยนชีวิตจากจนเป็นรวย ก็ยังเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแก้วอยากทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์มากยิ่งขึ้น บุญจากการบริจาคทรัพย์ในความเชื่อของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแก้ว จึงเป็นหลักประกันความสำเร็จทั้งต่อหน้าที่การงานและการเงิน รวมถึงการมีชีวิตที่สะดวกสบาย เพราะความเชื่อที่ว่าอันธพาลแห่งการให้ทานอย่างทุ่มสุดตัว คือการมีเงินมีทองใช้อย่างมั่งคั่งไม่ขาดมือ เป็นสูตรลับที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแก้วประสบความสำเร็จและร่ำรวยอย่างไม่น่าเชื่อ เช่นกรณีของผู้บริจาคแบบทุ่มสุดตัวทั้งสามรายนี้

“...พี่ (ชื่อผู้พูด) จะไม่เก็บเงินเหลือไว้สำหรับเผื่องานหน้า...เพราะคำว่า “ไม่มี” กับ “ไม่สำเร็จ” ไม่อยู่ในฝั่งของเราอยู่แล้ว ฝั่งของเราจะมีแต่คำว่า “สำเร็จ” เมื่อถึงตอนนั้น บุญก็จะจัดสรรให้เรา มีปัจจัยไว้สร้างบุญสร้างบารมี [บริจาค] อย่างสะดวกสบายตลอด...บุญ คือสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับชีวิต เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังความสุขและความสำเร็จทุกอย่าง บุญนี้แหละที่จะทำให้เราปลอดภัยทั้งโลกนี้และโลกหน้าอย่างแน่นอน” (พิมเดือน, 2552)

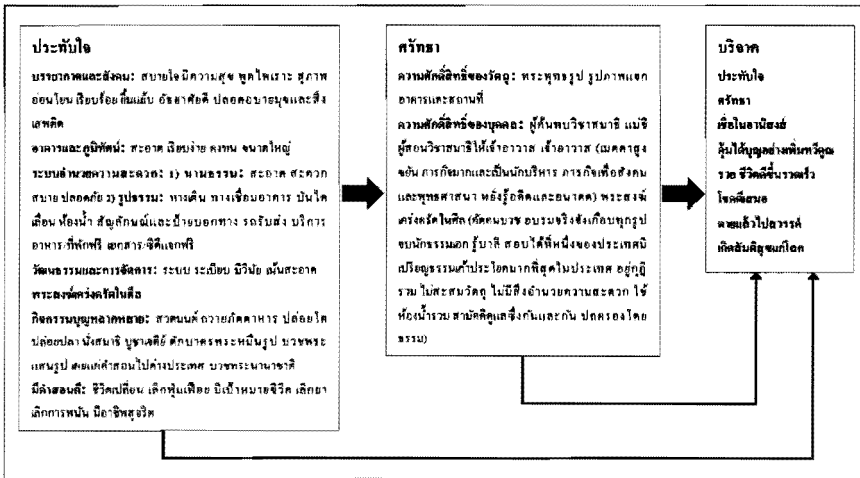
“...จนกระทั่งถึงปี 2553 ซึ่งเป็นปีที่ผมอยากซื้อผัสมาก ๆ ...ผมเอาเงินที่ได้จากการลาออกจากบริษัทเดิมรวมกับเงินเดือนที่ผมได้เมื่อย้ายมาอยู่บริษัทใหม่...จากนั้นก็ไปเอาบัตรเครดิตที่มีมารูดหมดทุกใบจนสามารถปิด M [หนึ่งล้านบาท] ได้เป็นอัศจรรย์ ซึ่งพอทำแล้วผมปลื้มสุดประมาณอลังการในชีวิตเลยครับ เพราะมนุษย์เงินเดือนอย่างผมทำ M แรกในชีวิตสำเร็จแล้ว คือผมตายตาหลับแล้วครับ ที่ผมคิดอย่างนี้ ก็เพราะผมหมดตัวจริง ๆ แถมน...ยังต้องทยอยทำงานหาเงินมาใช้หนี้บัตรเครดิตอีก และพอผมปิดกอง M เสร็จ ผมก็บินไปต่างประเทศเพื่อติดต่อส่งอาหารแช่แข็งไปขายต่างประเทศให้บริษัทที่ผมเป็นลูกจ้างเขาอยู่ ซึ่งผมก็ขออนุญาตเจ้าของบริษัทลงทำธุรกิจส่งออกสับปะรดกระป๋อง ซึ่งผมเป็นเจ้าของเองควบคู่ไปด้วย...จากนั้นก็เกิดเรื่องราวเหลือเชื่อ... คือ มีคนสั่งสินค้า

ของบริษัทจำนวนมากและสั่งสับปะรดกระป๋องของผมเข้ามาถึงหนึ่งร้อยตู้คอนเทนเนอร์ จนทำให้รายได้พุ่งปรืดปรืดหนึบัตริเครดิตที่ผมรูดมาทำบุญได้หมดทั้งคืน และจากนั้นยอดขายสับปะรดกระป๋องของผมก็พุ่งสูงขึ้นไปเกือบพันเปอร์เซ็นต์ จนมีสินค้าส่งออกไปถึงอเมริกา ยุโรป และตะวันออกกลาง ทำให้ผมสามารถเป็นประธาน M ได้ทุกปี” (พลแสน, 2558)

ดร. (ชื่อนุคคณ) ชายกาแฟลดน้ำหนัก (ชื่อผลิตภัณฑ์กาแฟชื่อดัง) ในโฆษณาทีวีท่านบอกว่าท่านมีสูตรพิเศษ เป็นสูตรลับที่ไม่มีใครเอาไปได้เลย ท่านได้กระซิบบอกผมว่า คือ บุญ บุญ บุญ! (คนฟังหัวเราะ) ท่านได้เล่าเรื่องน่าสนใจ ท่านได้เอา (ชื่อผลิตภัณฑ์กาแฟ) ส่งไปขายที่อเมริกา ไปประมาณ 9 ตู้คอนเทนเนอร์ แล้วท่านก็ได้เตรียมประชุม Dealer ของท่าน ได้จองโรงแรมล่วงหน้าไว้ แต่ท่านดันไม่รู้มาก่อนว่ากาแฟลดน้ำหนักต้องผ่าน ออย. หรือ FDA ของเขาด้วย คราวนี้ก็เหลือเวลาอยู่เดือนกว่า ๆ ในการขอ FDA ปัญหามีอยู่ว่าถ้าขอแล้ว FDA ไม่อนุมัติเงินที่จองโรงแรมไว้ก็เสียหมดเลย ตัวแทนจำหน่ายที่ติดต่อไว้เรียบร้อยแล้ว...ท่านก็ได้ Apply ทาง Online ไปสามสี่สูตร แต่ยังไม่ถึงก๊ยกเลิกงานไม่ได้ปรากฏว่าเหลืออีกสามชั่วโมงก่อนเริ่มงาน FDA approve กาแฟทุกตัวที่ท่านส่งไป ไม่น่าเชื่อว่าเพียงสี่สัปดาห์วันจะอนุมัติง่าย ๆ ซึ่งในอเมริกาไม่เคยมีแบบนี้

ดร. (ชื่อนุคคณ) เล่าให้ฟังว่า ผังนี้ท่านอยู่อเมริกา อีกผังท่านโทรศัพท์บอกภรรยาให้ไปกราบหลวงพ่อบุญ หลวงพ่อบอกสูตรสำเร็จที่ผมเคยโดนมาแล้ว ว่าให้กลับไปอาบน้ำ สวดมนต์แล้วก็นั่งสมาธิ ภรรยาเขาก็ทำตาม นอกจากนี้ ยังมีเรื่องมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้น กับเขาอีกหนึ่งเรื่อง นี่เล่าแล้วขลุ่ยเลย! ว่าบุญช่วยอะไรเขาบ้าง...คือในวันที่เขาไปยื่นเปิดตัวกาแฟ เป็นวันที่ FDA ถอนใบอนุญาตกาแฟที่เป็นเบอร์หนึ่งของตลาด...ทำให้วันรุ่งขึ้นกาแฟที่เป็นเบอร์หนึ่งถูกนำออกจาก shelf หมดเลย ใครจะเชื่อว่าบุญมันเป็นแบบนี้ เลยกลายเป็นว่า shelf ก็เลยว่างพอดี... แล้วบริษัทของเขายังประหลาดมาก เขาบอกว่าคนจะมารับกาแฟที่บริษัทของเขาแล้วจ่ายเป็นเงินสดทุกคน ฉะนั้นเขาจึงไม่มีเซลล์ ไม่มีคนเก็บเงินและไม่มีหนี้เลย แม้แต่บาทเดียว! ผมถึงว่าเรื่องของ (ชื่อนุคคณ) นี่ก็ไม่ออกว่าถ้าไม่ใช่เรื่องของบุญแล้ว จะเป็นเรื่องอะไรได้ (บุญแสน, 2554)

นอกจากความเชื่อต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าผู้ปฏิบัติธรรมบางราย มีความเชื่อว่าการบริจาคเงินเพื่อสร้างพระและการบริจาคเงินในกิจกรรมบุญต่าง ๆ ที่วัดแก้ว จะทำให้พวกเขาพ้นจากประตูรกและมีโอกาสได้ไปอยู่บนสวรรค์ ได้เกิดเป็นคนรวย มีผิวพรรณผุดผ่อง มีความสุขในชาติภพหน้า และเป็นปัจจัยหนุนส่งให้เข้าถึงพระนิพพาน รวมไปถึงความเชื่อว่ามีโอกาสก่อสร้างพระมหาเจดีย์สำเร็จ สันติสุขของโลกจะเกิดขึ้น พวกเขาจึงต้องช่วยกันบริจาคและบอกบุญไปยังผู้อื่นให้มาก ๆ ผู้วิจัยได้สรุปเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาคทรัพย์ ดังนี้

รูปที่ 2: แผนผังปัจจัยที่ทำให้เกิดความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาค

อภิปรายผล

1) จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความประทับใจของผู้ปฏิบัติธรรม ได้แก่ บรรยากาศและสังคมที่ดี, อาคารและภูมิทัศน์, ระบบอำนวยความสะดวก, วัฒนธรรมและการจัดการ, กิจกรรมบุญหลากหลาย, คำสอนดี สอดคล้องกับแนวคิด “การบริหารความสะดวก (Facilities Management)” ซึ่งสมาคมการบริหารความสะดวกระหว่างประเทศ (International Facility Management Association - IFMA) ได้กำหนดเป็นภารกิจ ไว้ 11 ด้าน โดยสัมพันธ์และสอดคล้อง

ดังนี้ 1) บรรยากาศและสังคมที่ดี สอดคล้องกับ ข้อที่ 5 ปัจจัยมนุษย์ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งผลดีต่อสุขภาพของพนักงาน 2) อาคารและภูมิทัศน์, ระบบอำนวยความสะดวก, และวัฒนธรรมและการจัดการ สอดคล้องกับ ข้อที่ 2 การเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ข้อที่ 3 การจัดการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้นใหม่ ข้อที่ 7 การปฏิบัติการและการบำรุงรักษาให้อาคารอยู่ในสภาพที่ดี และข้อที่ 11 การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารความสะอาดแก่สถานที่หรือสำนักงาน 3) กิจกรรมบุญที่หลากหลาย สอดคล้องกับข้อที่ 8 การกำกับดูแลและการบริหารจัดการ โครงการ และข้อที่ 9 การสร้างคุณภาพให้เกิด “วิธีปฏิบัติหรือแนวทางที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ (Best Practices)” และ 4) คำสอนดี สอดคล้องกับข้อที่ 1 กระบวนการและแผนการสื่อสารที่ดี แต่ยกเว้นปัจจัย “พระสงฆ์เคร่งครัดในการรักษาศีล” ว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิด “การบริหารความสะอาด” เพราะเป็นเรื่องของบุคคล ซึ่งน่าจะเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะผู้นำ

2) จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธาของผู้ปฏิบัติธรรม นอกจากความเคร่งครัดในการรักษาศีลของพระสงฆ์แล้ว ก็คือความศักดิ์สิทธิ์ของบุคคล อาทิเช่น ผู้ค้นพบวิชามาริ แม้ที่ผู้สอนวิชามาริให้แก่เจ้าอาวาส และโดยเฉพาะเจ้าอาวาส ซึ่งสอดคล้องกับ “ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงเสน่ห์ (Charismatic Leadership)” แต่ภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นจากความศักดิ์สิทธิ์ของบุคคลในกรณีของวัดแก้ว ก็มีลักษณะต่างจากภาวะผู้นำของโลกตะวันตกซึ่ง House (1977) ได้อธิบายไว้ โดยเฉพาะเจ้าอาวาส พบว่ามีภาวะผู้นำพิเศษ ดังนี้ 1) เมตตาสูง 2) ชยัน มีภารกิจมากทั้งเพื่อสังคมและพระพุทธศาสนา 3) เป็นนักบริหาร และ 4) หยั่งรู้อดีตและอนาคต

ส่วนปัจจัยด้านความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุที่ทำให้เกิดความศรัทธาของผู้ปฏิบัติธรรม ได้แก่ พระพุทธรูป รูปภาพแจก อาคารและสถานที่ ที่ถูกร้อยเรียงเป็นเรื่องเล่าถึงอนินิหารและความอัศจรรย์เป็นเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ในทฤษฎีบริหารที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรมองค์กร” สิ่งเหล่านี้ถือเป็น “ที่มาขององค์การ (Source of Culture) ที่สามารถบอกเล่าและให้คนในองค์กรเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจและผูกพันองค์กรของตน ได้แก่ เรื่องราว (Stories) ธรรมเนียมและพิธีการ (Rites

and Ceremonies) และสัญลักษณ์ทางวัตถุ (Signs and Symbols)” (Dessler, 2002, pp. 54-55) ข้อเท็จจริงด้านความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อที่เกิดขึ้นที่วัดแก้ว เป็นสิ่งที่อยู่เหนือขอบเขตการวิจัย แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องเล่าเหล่านี้ มีผลต่อความเชื่อและความศรัทธาของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแก้วเป็นอย่างมาก

3) จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมเป็นผลจากความประทับใจและความศรัทธา ขณะที่ผู้ปฏิบัติธรรมบางรายก็มีความเชื่อเรื่องอานิสงส์ว่าผลบุญที่ตนจะได้รับจะถูกกัลปสันเป็นความร่ำรวย ความสำเร็จ และการมีชีวิตที่ดีงามทั้งโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มทฤษฎีการจูงใจ อย่างทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของ Maslow เช่นเมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมาวัดแล้วได้พบเจอสิ่งที่ดี คือ “ขั้นที่ 3 เรื่อง สังคม” ก็เกิดความประทับใจ จากนั้นเมื่อเห็นคนรอบข้างทำบุญด้วยการบริจาคเงิน แล้วได้รับการสาธุ ยกย่อง สรรเสริญ ยินดีในบุญ ตนก็อยากที่จะบริจาคบ้าง ขณะที่บางรายเมื่อทราบเรื่องราวของผู้อื่นว่าบริจาคแล้วเกิดสิ่งมหัศจรรย์ขึ้นในชีวิต ก็อยากที่จะบริจาคให้มาก ๆ โดยมีเป้าหมายในการบริจาคแบบทุ่มสุดตัว เพราะถือว่าเป็นความสำเร็จและความภาคภูมิใจสูงสุดในชีวิต ซึ่งตรงกับความต้องการขั้นที่ 5 เรื่องความสำเร็จและความสมหวังของ Maslow แต่ทฤษฎีของ Maslow ก็ไม่สามารถใช้ได้กับทุกกรณีและยังไม่เป็นไปตามกฎเสมอไป ซึ่งก็เป็นไปตามข้อโต้แย้งทางทฤษฎี ซึ่ง Alderfer ได้นำทฤษฎีของ Maslow มาพัฒนาขั้นใหม่ เพราะผู้ปฏิบัติธรรมบางรายก็ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นทุนอยู่แล้ว การเข้ามาปฏิบัติธรรมที่วัด แม้ว่าเขาจะไม่ได้บริจาคเงินในช่วงแรก แต่ความเป็นคนมีชื่อเสียงก็ทำให้เขาเป็นที่รู้จักของชาววัดและมีสังคมเพื่อนในเวลาต่อมา

ข้อเสนอแนะ

“ความประทับใจ” คือ ความซาบซึ้ง ชื่นชม ชื่นชอบ ตั้งใจต่อบุคคล เรื่องราว สิ่งของ หรือสถานที่ เป็นสิ่งช่วยละลายพฤติกรรมและทัศนคติด้านลบ เมื่อบุคคลมีความประทับใจมาก ก็จะพัฒนาต่อยอดกลายเป็น “ความศรัทธา” คือ ความเชื่อถือ นำเลื่อมใส นำเคารพยกย่อง ทั้งความประทับใจและความศรัทธา มีผลต่อผู้ปฏิบัติธรรมในการตัดสินใจมาปฏิบัติธรรมและบริจาคทรัพย์ที่วัดแก้ว

ผู้วิจัยได้สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาค รวมถึงข้อค้นพบอื่น ๆ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความประทับใจ ได้แก่ 1) บรรยากาศและสิ่งคมที่ดีภายในวัด กล่าวคือ เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมาวัดแล้วรู้สึกสบายใจ มีความสุข คนที่วัดพูดจาไพเราะ เรียบร้อย สุภาพอ่อนโยน อุ่มอ่ำแจ่มใส มีธรรมาศัยดี นอกจากนี้วัดยังเป็นเขตปลอดอบายมุขและสิ่งเสพติด 2) อาคารและภูมิทัศน์ มีลักษณะสะอาด เรียบง่าย คงทน และมีขนาดใหญ่ 3) ระบบอำนวยความสะดวก ซึ่งแบ่งเป็นนามธรรม ได้แก่ ความสะอาด ความสะดวกสบาย และความปลอดภัย ส่วนรูปธรรมมีปรากฏให้เห็น เช่น ทางเดิน ทางเชื่อมอาคาร บ้านโคเลื่อน ห้องน้ำ สัญลักษณ์และป้ายบอกทาง รถรับส่ง บริการอาหารที่พักรับฟรี รวมถึงเอกสารและซีดีแจกฟรี เป็นต้น 3) วัฒนธรรมและการจัดการอย่างเป็นระบบ ระเบียบ มีวินัย เน้นความสะอาด 5) พระสงฆ์เคร่งครัดในศีล 6) มีกิจกรรมบุญหลากหลาย เช่น สวดมนต์ ถวายภัตตาหาร ปล่อยโค ปล่อยปลา นั่งสมาธิ บูชาเจดีย์ ดักบาตร พระหมื่นรูป บวชพระแสนรูป โครงการเผยแพร่คำสอนไปต่างประเทศ บวชพระนานาชาติ และ 7) มีคำสอนที่ดี ทำให้ผู้มาปฏิบัติธรรมมีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น เลิกฟุ่มเฟือย มีเป้าหมายชีวิต เลิกยาเสพติด เลิกการพนัน มีอาชีพสุจริต

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธา แบ่งออกเป็นสองส่วน 1) ความศรัทธาที่เกิดจากความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป รูปภาพแจก อาคารและสถานที่ ซึ่งผู้นับถือสามารถขอพรได้ ขณะที่บางคนที่ได้ลบหลู่ก็มีอันเป็นไป รวมถึงเหตุการณ์ไฟไหม้แล้วพระพุทธรูปและรูปภาพพระไม่เป็นอันตรายจากไฟ 2) ความศรัทธาในตัวบุคคล ได้แก่ ผู้ค้นพบวิชาสมาธิ แม้ซีผู้สอนวิชาสมาธิให้แก่เจ้าอาวาส พระสงฆ์ที่เคร่งครัดในการรักษาศีล โดยเฉพาะเจ้าอาวาส ซึ่งปรากฏว่ามีภาวะผู้นำเชิงเสนาหาสูงมาก สามารถโน้มน้าวอธิบายให้ผู้ปฏิบัติธรรมเชื่อและศรัทธาในคำสอน และยังทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมอยากที่จะบริจาคทรัพย์ให้แก่วัด ลักษณะของเจ้าอาวาสตามทีผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแก้วได้สัมผัสมีดังนี้ 1) เมตตาสูง 2) ขยัน มีภารกิจมากทั้งเพื่อสังคมและพระพุทธศาสนา 3) เป็นนักบริหาร และ 4) หยั่งรู้อดีตและอนาคต

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาค พบว่าบ้างก็เป็นผลจากประทับใจและความศรัทธา แล้วจึงตัดสินใจบริจาค ขณะที่ผู้ปฏิบัติธรรมหลายคนก็มีความเชื่อต่ออานิสงส์ว่าการทำบุญบริจาคทรัพย์ที่วัดแก้วเป็นความคุ้มค่าสูงสุด เพราะตนจะได้รับผลบุญอย่างเต็มที่ด้วย ทำให้หลังการบริจาคทรัพย์ตนจะร่ำรวยขึ้น ประสบความสำเร็จ มีชีวิตดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด เป็นผู้โชคดีอยู่เสมอ เมื่อเสียชีวิตแล้วก็จะได้ไปสวรรค์ ขณะที่ผู้ปฏิบัติธรรมบางคนก็มีความเชื่อว่าการบริจาคทรัพย์เพื่อสิ่งก่อสร้างที่วัดแก้วจะช่วยส่งเสริมให้เกิดสันติสุขขึ้นแก่โลก

ข้อค้นพบอื่น ๆ พบว่าผู้ปฏิบัติธรรมที่มีรายได้น้อยหลายคนที่มีความเชื่อและความศรัทธาต่อความศักดิ์สิทธิ์ของวัด โดยเฉพาะต่อเจ้าอาวาส พวกเขาต่างตั้งใจทำงานเพื่อหาเงินมาบริจาคให้แก่วัด ผู้ปฏิบัติธรรมบางรายได้เลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมจากจนกลายเป็นรวย เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติธรรมบางรายที่มีฐานะดีอยู่แล้วก็ยังมีฐานะดียิ่งขึ้น ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นความประทับใจและความศรัทธา ที่ทำให้เกิดกำลังใจในการต่อสู้และแก้ไขปัญหาชีวิต จนกลายเป็นใบเบิกทางสู่ความสำเร็จในทุก ๆ เรื่อง

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ว่าสถานปฏิบัติธรรม วัด และองค์การการกุศล ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารความสะอาด ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องความสะอาด ความปลอดภัย ความเป็นระบบระเบียบ การสื่อสารและคำสอนที่ดี รวมถึงการสร้างสังคมยิ้มแย้มแจ่มใส ปลอดภัย อบายมุข ขณะที่ผู้นำองค์การ ก็ควรประพฤติและวางตัวดี ถ้าเป็นพระ นักบวช ก็ควรเคร่งครัดในศีล เพื่อสร้างความศรัทธาให้แก่ผู้พบเห็น ส่วนรายได้ซึ่งสัมพันธ์กับตัวแปรบริจาค เป็นผลจากความประทับใจและการสร้างความศรัทธาของผู้นำองค์การ ขณะเดียวกันการสื่อสารถึงความจำเป็นในการใช้จ่ายและทำให้คนภายนอกรู้จักองค์การ การแจกแจงและการบริหารเงินอย่างโปร่งใส ก็เป็นสิ่งสำคัญและมีความเป็นไปได้มากกว่าที่เราจะใช้เรื่องอานิสงส์เป็นสิ่งจูงใจให้คนอยากบริจาคทรัพย์ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษากรณีอื่น ๆ เช่น วัดป่าตามต่างจังหวัด ที่ถนนหนทางยังไม่สะดวก แต่มีคนสนใจไปปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีการบริจาคทรัพย์และอาหารอย่างไม่ขาดสาย ทั้ง ๆ ที่วัดเหล่านั้นไม่มีการเรียกรายเงินและไม่มีการรับบริจาค เป็นต้น

บรรณานุกรม

- คนขับรถแท็กซี่. (2552, 18 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- เจ้าหน้าที่หน่วยประชาสัมพันธ์. (2552, 18 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- เจ้าหน้าที่จุดรับบริจาค. (2552, 24 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- น้ำทิพย์. (2552, 31 พฤษภาคม). เจ้าหน้าที่วัด. สัมภาษณ์.
- บุญแสน. (2554, 1 มกราคม). **รายการพิเศษ 100 ปี คุณยาย**. รายการโทรทัศน์.
กรุงเทพฯ: สถานีวิทยุโทรทัศน์ DMC.
- _____. (ม.ป.ป.). **ปิดภารกิจ ปิดเจดีย์**. วีดีโอซีดี. ปทุมธานี: วัดพระธรรมกาย.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ (2558, 7 กรกฎาคม). **มรสุม 35 ปี “บ้านครูน้อย” ตัวอย่าง**
การ “ล้มละลาย” ของสถานสงเคราะห์ไทย. วันที่ค้นข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1437123268.
- ป่าเมตตา. (2552, 24 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- พชร. (2558, 6 พฤษภาคม). **ความคิดเห็นต่อวัดพระธรรมกายและพระภิกษุ**
สามเณร. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/BuddhaSamakkee/posts/358601727677284:0>.
- พลแสน. (2558, 13 พฤศจิกายน). **รายการโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา**.
รายการโทรทัศน์. กรุงเทพฯ: สถานีวิทยุโทรทัศน์ DMC.
- พุทธสามัคคี. (2558, 6 พฤษภาคม). **วัดพระธรรมกาย และพระภิกษุสามเณร**.
วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/BuddhaSamakkee/>.
- พิมพ์เดือน. (2552, 28 กุมภาพันธ์). **แชมป์สร้างพระ**. วีดีโอซีดี. ปทุมธานี: วัดพระธรรมกาย.
- พิชิต. (2552, 15 มีนาคม). **สู้ต่อไป**. วีดีโอซีดี. ปทุมธานี: วัดพระธรรมกาย.
- พีระ. (2557, 15 ตุลาคม). **รายการโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา**. รายการโทรทัศน์.
กรุงเทพฯ: สถานีวิทยุโทรทัศน์ DMC.
- แพรววัณ. (2558, 6 พฤษภาคม). **ความคิดเห็นต่อ วัดพระธรรมกาย และพระภิกษุ**
สามเณร. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/BuddhaSamakkee/posts/358601727677284:0>.

- โพสต์ทูเดย์. (2558, 27 มีนาคม). **วัดพระบาทน้ำพุ จะปิดตัวลง ไม่จริง**. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.posttoday.com/social/hot/355833>.
- สุภาวงศ์จันทวานิช. (2551). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักข่าวอิศรา. (2556, 23 เมษายน). **“พระบาทน้ำพุ” ไม่ปิดตัวใน 3 เดือน-“เจ้าอาวาส” กัดฟันสู้ เดีนสาย บิณฑบาตทุกวัน**. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://isranews.org/พระบาทน้ำพุ.html>.
- สิรัตน์. (2552, 19 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- แสงเดือน. (2558, 11 พฤษภาคม). **ความคิดเห็นต่อวัดพระธรรมกายและศิษย์วัด**. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/BuddhaSamakkee/photos/a.172553942948731.1073741830.171163976421061/359703710900419/?type=3>.
- ASTV ผู้จัดการรายวัน. (2558, 16 กรกฎาคม). **แกะปมปัญหา “บ้านครูน้อย” ผิดที่ใจดีจนมีหนี้สิน!**. วันที่ค้นข้อมูล 2 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=958000080756>.
- Bateman, T. S. & Snell, S. A. (2004). **Management: The new competitive landscape**. 6th ed. N.p.: McGraw-Hill.
- Dessler, G. (2002). **A Framework for Management**. 2nd ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Guérard & Molliard. (1881). **Petit Dictionnaire Latin-Français**. Paris: Librairie Hachette.
- House, R. J. (1976). **A 1976 Theory of Charismatic Leadership**. Carbondale, Illinois: The Southern Illinois University Fourth Biennial.
- International Facility Management Association. (2009, 28 August). **11 Core Competencies of Facility Management**. Retrieved October 1, 2015, from <http://www.ifma.org/know-base/fm-knowledge-base/knowledge-base-details/11-core-competencies-of-facility-management>.

Le Petit Larousse 2007. (2006). Malesherbes: Maury.

Le Robert micro. (1998). Varese: Micro-Robert.

Robbins, S. P. (2005). **Organizational behavior**. 11th ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.